

FLORA DEL CARRASCAL DE LA FONT ROJA

*Flora del Carrascal
de la Font Roja*

Alcoi, primavera 2009

© Dels texts: F. Rubio, N. Gadea, C. Jordá, J. Acosta, J.L. Cantó, A. Llor i A. Figueroa
Equip de Promoció, Investigació i Treballs Tècnics, Maig 2009.
I la col·laboració de P. Vilanova

© De les fotografies: Arxiu del Parc Natural de la Font Roja
Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge
Parc Natural del Carrascal de la Font Roja
Ctra. Font Roja, s/n. Alcoi
Tel. - Fax: 965 33 76 20
parque_fontroja@gva.es

Edita:
Caja Mediterráneo
CEMACAM Font Roja - Alcoi
Ctra. Font Roja s/n. Alcoi
Tel. - Fax: 965 33 19 87
fontroja@obs.cam.es

Revisió de textos: Joaquim Victoriano, Gabinet de Normalització Lingüística. Ajuntament d'Alcoi

Depòsit Legal: A-467-2009
Imprimeix: Graficas Alcoy

El Parc Natural del Carrascal de la Font Roja és un dels enclavaments de la Comunitat Valenciana en el qual encara es conserva la vegetació que antany cobria una gran part de les muntanyes del llevant peninsular: el bosc mixt mediterrani.

Juntament amb aquest tipus de bosc, s'hi desenvolupen uns altres ecosistemes no menys interessants, que s'estenen per altres àrees de la muntanya i que defineixen un paratge de singular biodiversitat.

Aquest quadern pretén ser una senzilla aproximació a la flora del Parc i, alhora, donar a conèixer uns altres factors que han afavorit el desenvolupament d'aquesta vegetació i la seua pervivència fins als nostres dies.

Panoràmica general del Carrascal de la Font Roja

FACTORS FÍSICS

El relleu

L'alt de Sant Antoni, el Carrascal de la Font Roja i l'alt de la Teixeta formen, en conjunt, una elevació muntanyosa que té aproximadament uns 10 km de longitud, que s'estén en direcció sud-oest a nord-est. Aquesta formació pertany al Sistema Prebètic, inclòs en el sector nord-oriental de la Serralada Bètica.

Carrascal de la Font Roja

Aquest fet li confereix un caràcter especialment abrupte en la seua zona central, amb pendents que superen el 100%, i la presència freqüent de barrancs en cadascun dels vessants. Als peus de la serra el pendent disminueix per a conformar la vall de Polop al nord i la Foia de Castalla al sud. La cota màxima és el Menejador, amb 1.356 m.

El clima

La disposició de la serra del Carrascal de la Font Roja condiciona dos vessants nord i sud, que defineix dues unitats climàtiques diferenciades:

- *Vessant nord de la serra i la vall de Polop*: Clima de tendència continental, amb intens fred hivernal. L'estiu tèrmicament té una durada de dos mesos, el qual coincideix amb un marcat període sec. En les parts altes de la serra s'accentua el fred hivernal i es redueix l'aridesa estiuenca; aquest fet permet el desenvolupament de comunitats vegetals més exigents quant a la humitat.
- *Vessant sud i Foia de Castalla*: Caracteritzat per un clima sec, a sotavent dels vents humits del NE i en solana. Amb precipitacions escasses i un estiu sec molt accentuat. Es tracta d'un clima de transició entre el sector nord de la serra i el semiàrid del sud de la Comunitat Valenciana.

La temperatura

La temperatura és el resultat de la influència de diferents paràmetres com la latitud, la humitat, la precipitació, el grau d'insolació o el vent. En general, es pot establir un gradient tèrmic que es considera de 0,65 graus de disminució de temperatura per cada 100 m d'ascens en altitud. La temperatura mitjana anual en el Santuari és d'11,3° C.

Cal destacar que la presència d'una gran massa de vegetació com el carrascal modifica els valors de temperatura de l'interior del bosc, on es creen microambients que afavoreixen el creixement de determinades espècies vegetals.

Les precipitacions

En general, la façana nord es caracteritza per una primavera i un hivern plujosos, amb uns mínims de pluja estival i uns màxims a la

FLORA DEL CARRASCAL DE LA FONT ROJA

tardor. El vessant sud es disposa a sotavent dels vents humits, per la qual cosa es una zona més àrida de clima sec.

A la zona del Santuari es considera que la precipitació mitjana anual pot arribar als 750 mm, generalment en forma de pluja; no obstant això, és freqüent la presència de neu almenys durant una setmana en els mesos d'hivern.

Ombria del Menejador

*Nevada a l'àrea recreativa
del Santuari, gener 2003*

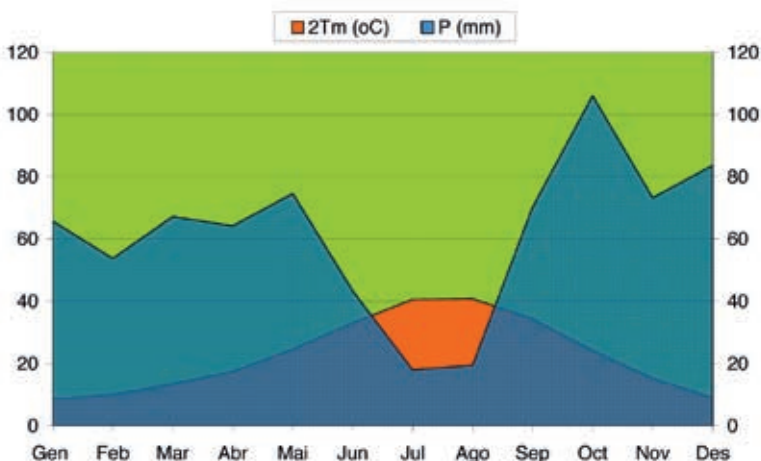
En els mesos de la tardor i de l'hivern són freqüents les *criptoprecipitacions* en forma de boires i rosades, que representen per a la vegetació una aportació addicional d'aigua.

FLORA DEL CARRASCAL DE LA FONT ROJA

En la taula següent s'indiquen els valors de temperatura i precipitacions mitjanes mensuals registrades a la zona del Santuari de la Font Roja:

	Gen.	Feb.	Març	Abr.	Maig	Juny	Jul.	Ago.	Sep.	Oct.	Nov.	Des.	Any
T _m (°C)	4,3	5	6,7	8,7	12,3	16,5	20,3	20,4	17,2	12,1	7,6	4,5	11,3
P (mm)	65,7	53,7	67,2	64,2	74,6	43,3	17,9	19,4	70,2	106,0	73,2	83,6	739

Com es pot observar en el diagrama següent, que representa gràficament la relació entre les dades de temperatura i les precipitacions anteriors, hi ha un marcat període de sequera estival que es reflecteix quan els valors del doble de la temperatura mitjana mensual sobrepassen els de les precipitacions:

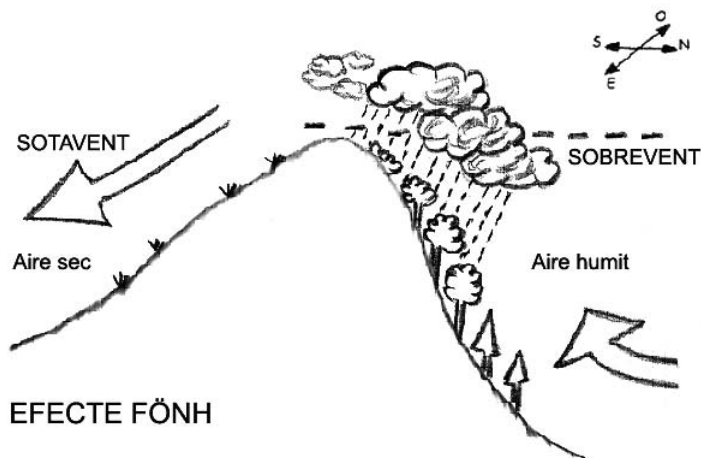

Els vents

La direcció i intensitat dels vents condicionen en gran manera el règim de precipitacions i la distribució de les temperatures d'un territori. A

les comarques del nord de l'interior de la província d'Alacant, els vents dominants són de component N i NE, amb un caràcter fred i humit.

A aquesta circumstància, al Carrascal de la Font Roja s'ha d'afegir el fet que la massa nuvolosa carregada d'humitat es veu obligada a ascendir per damunt dels 1.200 metres, per a superar, així, la barrera natural que representa la serra; per això, es produeix una major descàrrega d'aigua sobre la façana nord de la serra (efecte Föhn).

La insolació

L'orientació de la serra de sud-oest a nord-est defineix clarament un vessant de solana i un altre d'ombria. En aquest sentit, el nombre d'hores de sol que rep cadascuna de les porcions del territori i la seua inclinació condicionaran paràmetres com la temperatura o l'evapotranspiració. En períodes més càlids i secs, el grau d'insolació es converteix en un factor limitador per a la vegetació.

El sòl

El sòl és el substrat superficial sobre el qual es disposa la vegetació existent. Es forma a partir de les roques de la zona, els diferents processos erosius, la climatologia i el tipus de formació vegetal. En aquest sentit podem diferenciar diversos tipus de sòl en el vessant nord, en el vessant sud, al cim, a les zones planes de carrascal, a les zones agrícoles de l'entorn o als cursos d'aigua més o menys continus.

Els sòls són permeables i permeten la infiltració de l'aigua de pluja cap al subsòl. A aquest fet s'afegeix la naturalesa calcària dels materials geològics amb una gran activitat càrstica que també en facilita la infiltració i afavoreix la renovació dels aqüífers existents.

Aquesta litologia calcària s'alterna amb paquets d'argiles impermeables que provoquen l'acumulació d'aigua per damunt d'aquests, i com a conseqüència la surgència de fonts com la mateixa Font Roja.

Penyes de l'Alt de Pilatos

EL BOSC DES DE DINS

Estrats del bosc

Al bosc, la vegetació s'organitza de manera vertical i competeix pel recurs de la llum solar... Així, podem distingir els estrats següents:

- Estrat arbori: format pels arbres, constitueix el “sostre” del bosc.
- Estrat arbustiu: cobreix diferents altures; està constituït per arbustos, que són plantes de caràcter llenyós fins als 3 metres d'alçària.

FLORA DEL CARRASCAL DE LA FONT ROJA

- Estrat herbaci: d'alçària variable, està format per herbes, que són plantes amb tiges fines i tendres (no desenvolupen teixit llenyós).

Detall de l'estrat herbaci

- Estrat lianoide: es disposa en qualsevol alçària dins del bosc i s'estén tant sobre el sòl com enfilant-se sobre els arbres o les roques. Formen aquest estrat les plantes enfiladisses, que es caracteritzen per la capacitat d'enfilar-se sobre la resta d'elements del bosc.

Heures

- Estrat muscinal: és el més delicat; està format per molses i líquens que creixen sobre els troncs dels arbres o les roques, orientats al

nord (en zones molt humides poden créixer en qualsevol orientació). També formen part d'aquest estrat els fongs; tot i que no són plantes, han sigut considerats tradicionalment una part de la flora.

Detall de líquen

Molsa sobre la roca

Adaptacions

Les plantes creixen en aquells ambients que tenen característiques propícies; però, a més, han desenvolupat estratègies per a superar les condicions adverses del medi on viuen. Aquestes estratègies reben el nom d'adaptacions. Ací n'hi ha alguns exemples:

Adaptacions a la sequera:

- a) fulles xicotetes: timó.
- b) fulles amb marges revoluts: romer.
- c) fulles amb el revers recobert de pèls: carrasca.
- d) fulles coriàcies: carrasca.
- e) suculència (emmagatzemament d'aigua): raïmet de pastor.

Adaptacions a la presència d'herbívors

- f) fulles transformades en espines: argelaga.
- g) tija amb espines: roser.
- h) fulles amb el marge dentat o amb espines: coscolla, fulles de la part baixa de les carrasques.
- i) saba irritant: lleterola.
- j) olors "desagradables": espígol.

Adaptacions al fred

- k) xicotet port arredonit: coixí de monja o cadireta de pastor.
- l) fulles caduques: fleix.
- m) curt període vegetatiu: gramínies.

Adaptacions a terrenys inestables

- n) port arbustiu: auró
- o) desenvolupament de rizomes: arbre pudent.

Altres adaptacions

- p) modificacions en les flors (color groc, línies de color ultraviolat, presència de nèctar, aromes, corol·les especials) per a reclutar insectes com a pol·linitzadors, ja que són molt abundants en aquest clima: cards, roselles, orquídies, didaleres.

FLORA DEL CARRASCAL DE LA FONT ROJA

- q) producció de pol·len diminut i abundant per a utilitzar el vent com a pol·linitzador: pi

- r) llavors o tiges amb espines per a enganxar-se en les potes dels mamífers i emprar-los per a dispersar la llavor: rogeta.
- s) fruits rojos i sucosos, a fi que se'ls mengen i els sembren els ocells: teix.

Les plantes, a vegades, arriben a un grau d'especialització tan gran que petits canvis en l'ecosistema poden arribar a fer perillar la seua pervivència (per exemple, determinades orquídies pol·linitzades per insectes molt concrets).

EL BOSC DES DE FORA

Unitats de vegetació

Els factors climàtics, juntament amb el relleu, la litologia, etc., han condicionat l'existència de diferents unitats de paisatge vegetal.

Els cultius

Es troben en les zones situades a menor altitud, distribuïdes en abancaments destinats a cultius de secà (cereals, oliveres, ametlers, fruiters) al voltant de la vall de Polop i la Foia de Castalla.

S'hi poden trobar espècies associades a aquests cultius, com la ravenissa blanca (*Diplotaxis eruroides*), que floreix a la tardor i a la primavera, i altres espècies conegudes com la rosella (*Papaver rhoeas*) i la corretjola (*Convolvulus arvensis*).

Detall dels cultius a la primavera

Unes altres plantes, com els cards, busquen zones amb aportacions elevades de nitrogen. La seua presència va lligada a les vores de camins i els marges dels camps.

En les cotes més baixes, resulta cridanera l'aparició a la tardor de l'olivarda (*Inula viscosa*) amb les seues vistoses flors grogues, sobretot a les cunetes de les carreteres.

Els pinars

Tant a l'ombria com a la solana, en les cotes més baixes de la serra del Carrascal, l'espècie predominant és el pi blanc (*Pinus halepensis*). La seua gran abundància és conseqüència de repoblacions forestals i del seu gran potencial colonitzador.

La vegetació de runars

Sobretot en l'ombria destaca la presència d'aquests ambients. Es tracta de zones amb pendent pronunciat, formades per pedres soltes com a conseqüència de l'acció continuada del gel que provoca la fractura de la roca. És un medi inestable sobre el qual poden viure algunes espècies que s'han adaptat, com el corner (*Amelanchier ovalis*), l'auró (*Acer opalus subsp. granatense*) o el fleix de flor (*Fraxinus ornus*), entre d'altres.

Vegetació sobre runar

La vegetació rupícola

Als talussos, espadats i parets rocoses típiques del vessant nord apareixen plantes capaces de créixer en les esclotxes com el trenca-pedres blau (*Jasione foliosa*) i ... *Potentilla caulescens**. Unes altres aprofiten l'escàs sòl que s'acumula sobre les esclotxes i lleixes com les falagueres, les molles o la *Saxifraga corsica subsp. cossoniana*.

A més d'aquestes espècies, quasi exclusives d'aquest medi, s'hi poden trobar d'altres que també poden adaptar-se a aquestes condicions, com el pi, el ginebre (*Juniperus oxycedrus*) o el romer (*Rosmarinus officinalis*).

*Detall de Saxifraga corsica
subsp. cossoniana*

Matollar de solana

Les condicions climàtiques característiques del vessant sud (més insolació i menys humitat) condicionen l'existència d'un matollar amb carrasques petites, disperses i arredonides. Són comunes les argelagues (*Genista scorpius* i *Ulex parviflorus*), el ginebre (*Juniperus oxycedrus*), les estepes (*Cistus sp.*), així com espècies aromàtiques: timó (*Thymus vulgaris*), pebrella (*Thymus piperella*), espígol (*Lavandula latifolia*), romer (*Rosmarinus officinalis*), etc. Destaca una major presència de gramínies que en l'ombria.

És freqüent, a partir de 900-1.000 m, la presència de la cadireta de pastor o coixí de monja (*Erinacea anthyllis*), espècie indicadora de baixes temperatures i que té un port encoixinat característic.

Carrascal d'ombria

A partir dels 600 m fins a quasi el cim es desenvolupa el bosc de carrasques (*Quercus rotundifolia*), en forma d'una massa vegetal contínua i atapeïda, que cobreix la cara nord. En les zones de major humitat ambiental i temperatures més fresques apareixen mesclades amb altres espècies, com el fleix, l'auró i el roure valencià (*Quercus faginea*).

Carrascal a la tardor

Davall d'aquest estrat arbori es desenvolupa una gran diversitat d'espècies. Hi són freqüents les plantes enfiladisses com l'hedra (*Hedera helix*), el lligabosc (*Lonicera implexa* i *L. etrusca*), la rogeta

(*Rubia peregrina*), arbustos com el marfull (*Viburnum tinus*) o el rusc (*Ruscus aculeatus*). Les molles i líquens s'encarreguen d'entapissar l'escorça dels arbres i les roques.

En les zones més aclarides del bosc es troben espècies com el cirer de pastor (*Crataegus monogyna*) o el roser bord (*Rosa sp.*).

Bosc de caducifolis

Als racons més ombrívols i humits del vessant nord es disposen bosquets de caducifolis per damunt dels 1.150 m d'altitud. S'hi troben espècies com l'auró, el fleix i el roure valencià, acompanyades per espècies d'origen eurosiberià com les moixeres (*Sorbus aria* i *S. torminalis*) o el teix, arbre perennifoli de caràcter relíctic que en altres temps es creu que hi era més abundant.

Amb l'arribada de la tardor, com a conseqüència del caràcter caducifoli i marcescent (caducifolis que no perden tota la fulla fins que no els ixen les fulles noves a la primavera) d'una gran part dels arbres dominants, el paisatge es transforma amb especial bellesa i singular varietat cromàtica.

*Detall fulles auró
a la tardor*

El sotabosc està compost per algunes plantes poc comunes en la Comunitat Valenciana, que s'han adaptat a viure en condicions d'ombra extrema com el segell de Salomó (*Polygonatum odoratum*) o la violeta (*Viola sp.*). En zones més aclarides apareixen arbustos espinosos com l'aranyoner (*Prunus spinosa*) i el roser bord i el cirer de pastor.

En zones on la coberta arbòria és més dèbil i els sòls són poc profunds es troba el coixí de monja acompanyat per la nona (*Ononis aragonensis*) que necessita sòls una mica més profunds per créixer.

Vegetació de ribera

El riu Polop constitueix el límit nord de la Serra del Carrascal. L'aportació d'aigües permanent, encara que amb caràcter variable en funció de l'estació, origina un ambient singular. Destaquen paratges com *Els Canalons* on el riu s'encaixona entre les parets rocoses, originant valls i tolls com a conseqüència de l'erosió del llit per on discorre.

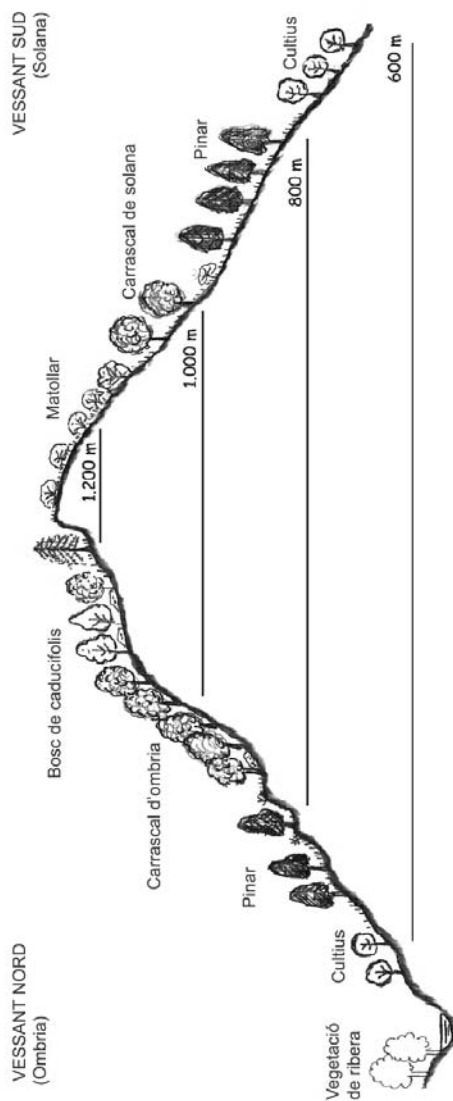

Xops a la tardor, pròxims al llit del riu

S'hi distingeixen diverses bandes de vegetació paral·leles a un costat i a l'altre del riu d'acord amb el gradient d'humitat; i es troben distintes espècies a mesura que anem allunyant-nos-en. La primera banda que ens trobem és el canyís (*Phragmites australis*), que manté les seues arrels submergides en l'aigua. Els salzes (*Salix atrocinerea*, *S. Eleagnos*, *S. triandra*.) amb branques flexibles ocupen els trams on el corrent pot arribar a ser més fort, encara que el cabal no siga sempre permanent. A continuació es disposen els àlbers o xops blancs (*Populus alba*) i els xops (*Populus nigra*), arbres de fulla caduca que requereixen un alt grau d'humitat, però no suporten entollaments permanents. Finalment, sobre sòls frescos no coberts per l'aigua se situen els oms (*Ulmus minor*), que entren en contacte amb la vegetació general del territori. Davall de l'ombra d'aquests arbres i en condicions d'humitat creixen les violetes (*Viola sp.*)

A les parets rocoses amb un alt grau d'humitat creix la falzia (*Adiantum capillus-veneris*), un falaguera que sol anar acompanyada de molses i de setge blau (*Trachelium caeruleum*).

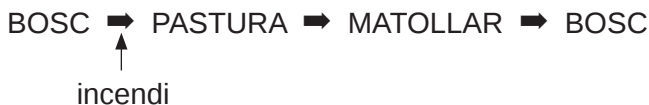
FLORA DEL CARRASCAL DE LA FONT ROJA

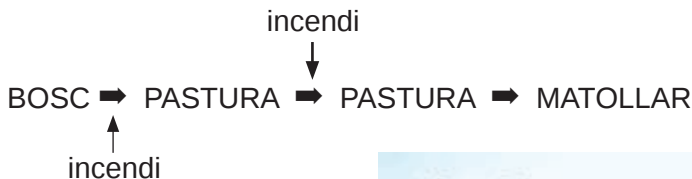
Successió ecològica

La vegetació d'una àrea sempre tendeix al grau màxim de desenvolupament que li permeten les característiques de la zona on creix. Quan arriba a aquest estat se la coneix com a vegetació climàtica. Aquesta vegetació no és estàtica, sinó que roman en un equilibri dinàmic i s'adapta permanentment generació rere generació a les variacions dels factors que la condicionen.

Quan es produeix una regressió per un canvi brusc, com per exemple un incendi, la vegetació evoluciona lentament per a arribar novament a eixe equilibri original. A aquest procés se'l coneix com a successió ecològica, ja que diferents espècies van desenvolupant-se i substituint-se entre si fins arribar a la vegetació climàtica.

Si el canvi brusc arriba a produir una variació radical en algun dels factors originals que determinava la vegetació de la zona, l'equilibri inicial pot no recuperar-se i perdre's l'ecosistema original.

*Incendi a la solana,
juny 2004*

CONSERVACIÓ

La vegetació que hui forma part del Carrascal de la Font Roja és el resultat de centenars d'anys de desenvolupament natural del bosc mediterrani, acompanyat d'importantes accions humanes sobre el medi. Ja l'any 1332 el Consell d'Alcoi va dictar normes per a la protecció del paratge amb la intenció de regular-ne l'ús, segurament sense tenir en compte el valor ecològic del Carrascal, però sí que reconeixia la importància del bosc com un recurs i una font de riquesa per als carboners, llenyaters, calciners, masovers, etc.

Però, sens dubte, el descobriment en 1653 dels lliris “miraculosos” amb la imatge de la Mare de Déu esculpida en el bulb, al costat de la font, va representar un fet que marcaria el respecte i l'admiració popular per aquest paratge.

Malgrat açò, hi va haver grans incendis, com els de 1730 o 1840, que van arrasar grans extensions de vegetació, dels quals el bosc ha pogut reposar-se. Fins i tot, en el conjunt de la serra s'han exercit activitats esportives, com competicions de trial, poc respectuoses amb el medi, que van finalitzar amb la declaració de Parc Natural el 13 d'abril de 1987.

La superfície del Parc comprén 2.298 ha, en les quals es poden diferenciar tres àrees, d'acord amb el grau de protecció i els usos que s'hi desenvolupen:

- a) àrea de reserva integral: correspon al carrascal d'ombria i al bosc de caducifolis que es desenvolupa en la cara nord.
- b) àrea de protecció paisatgística: comprén el carrascal de solana en la part sud i el pinar de la cara nord.
- c) àrees d'ús públic: com la zona del Santuari, Sant Antoni a l'est o Sant Pasqual prop d'Ibi.

El Parc també disposa d'una àrea d'esmoreïment d'impactes definida pel Pla d'Ordenació de Recursos Naturals (PORN), que és un cinturó d'unes 4.000 ha que envolta les àrees descrites anteriorment per a millorar-ne el grau de protecció.

No obstant això, no hi ha millor garantia de conservació que la sensibilitat i el respecte que per aquesta muntanya mostra el nombrós públic que cada any la visita.

Camí entre moixeres

FLORA DEL CARRASCAL DE LA FONT ROJA

Llista d'espècies vegetals més comunes al Parc Natural del Carrascal de la Font Roja:

ARBRES		
Nom en valencià	Nom en castellà	Nom científic
Àlber, xop blanc	Álamo	<i>Populus alba</i>
Auró	Arce	<i>Acer opalus subsp. granatense</i>
Carrasca, alzina	Encina	<i>Quercus rotundifolia</i>
Coscolla	Coscoja	<i>Quercus coccifera</i>
Fleix de flor	Fresno	<i>Fraxinus ornus</i>
Galer, roure valencià	Quejigo, roble valenciano	<i>Quercus faginea</i>
Moixera	Mostajo	<i>Sorbus aria</i>
Moixera de pastor	Peral de monte	<i>Sorbus torminalis</i>
Pi blanc	Pino carrasco	<i>Pinus halepensis</i>
Server	Serbal	<i>Sorbus domestica</i>
Teix	Tejo	<i>Taxus baccata</i>

ARBUSTOS		
Nom en valencià	Nom en castellà	Nom científic
Aladern	Aladierno	<i>Rhamnus alaternus</i>
Aranyoner, arç negre	Endrino	<i>Prunus spinosa</i>
Coscolla	Coscoja	<i>Quercus coccifera</i>
Arçot	Espino negro	<i>Rhamnus lycioides</i>
Argelaga	Aliaga	<i>Genista scorpius</i>
Argelaga	Aliaga	<i>Ulex parviflorus</i>

Botja, botja blanca	Bocha blanca	<i>Dorycnium pentaphyllum</i> subsp. <i>pentaphyllum</i>
Brusc, galzeran	Rusco	<i>Ruscus aculeatus</i>
Cadireta de pastor, coixinet de monja	Cojín de monja Piorno azul	<i>Erinacea anthyllis</i>
Ginesta d'escombres	Escobón	<i>Cytisus scoparius</i> subsp. <i>reverchonii</i>
Corner	Guillomo	<i>Amelanchier ovalis</i>
Noguerola	Cornicabra	<i>Pistacea terebinthus</i>
Tapaculs, roser bord	Escaramujo, rosal silvestre	<i>Rosa</i> sp.
Pebrella	Pimentera	<i>Thymus piperella</i>
Romer	Romero	<i>Rosmarinus officinalis</i>
Espí blanc, arç blanc, cirer de pastor	Majuelo Espino albar	<i>Crataegus monogyna</i>
Sàlvia de Mariola	Salvia	<i>Salvia blancoana</i> subsp. <i>mariolensis</i>
Timó mascle	Tomillo macho	<i>Teucrium capitatum</i> subsp. <i>gracillimum</i>
Espígol	Espliego	<i>Lavandula latifolia</i>
Estepa	Jara	<i>Cistus albidus</i>
Estepa negra	Jara negra	<i>Cistus monspeliensis</i>
Ginebre, càdec	Enebro	<i>Juniperus oxycedrus</i>
Marfull	Durillo	<i>Viburnum tinus</i>
Matafoc, esteperola	Romero macho	<i>Cistus clusii</i>
Nona	Gavó groc	<i>Ononis aragonensis</i>
Lliri de bosc, segell de Salomó	Sello de Salomón	<i>Polygonatum odoratum</i>
Tapaculs, roser bord	Escaramujo, rosal silvestre	<i>Rosa</i> sp.

FLORA DEL CARRASCAL DE LA FONT ROJA

Matapoll	Torvisco	<i>Daphne gnidium</i>
Timó	Tomillo	<i>Thymus vulgaris</i>
Timó groc	Zamarrilla pajiza	<i>Teucrium homotrychum</i>

PLANTES ENFILADISSES

Nom en valencià	Nom en castellà	Nom científic
Heura, hedra	Hiedra	<i>Hedera helix</i>
Lligabosc	Madreselva	<i>Lonicera implexa</i>
Lligabosc	Madreselva	<i>Lonicera etrusca</i>
Rogeta	Rubia	<i>Rubia peregrina</i>
Esbarzer	Zarzamora	<i>Rubus ulmifolius</i>
Aritjol	Zarzaparrilla	<i>Smilax aspera</i>

HERBES

Nom en valencià	Nom en castellà	Nom científic
Card valencià	Cardo valenciano	<i>Cirsium valentinum</i>
Espart	Esparto	<i>Stipa tenacissima</i>
Fenàs de marge	Lastón	<i>Brachypodium phoenicoides</i>
Herba de les set sangries	Asperones	<i>Lithospermum fruticosum</i>
Candelera	Candelera	<i>Phlomis lychnitis</i>
Bambollera	Lechetrezna	<i>Euphorbia flavicoma</i>
Orella de llebre	Oreja de liebre	<i>Bupleurum rigidum</i>
Pèsol valencià	Guisante silvestre	<i>Lathyrus pulcher</i>
Raïmet de pastor	Uña de gato	<i>Sedum sediforme</i>
Ravenissa blanca	Rabaniza blanca	<i>Diplotaxis eruroides</i>

Rosella	Amapola	<i>Papaver rhoeas</i>
Sàlvia de Mariola	Salvia	<i>Salvia blancoana</i> subsp. <i>mariolensis</i>
Saponària menuda	Saponaria albahaca	<i>Saponaria ocymoides</i>
Trencapedres blau, herba de clavill	Botón azul	<i>Jasione foliosa</i>
Carraspic	Carraspique	<i>Iberis carnosae</i> subsp. <i>hagelmairi</i> , <i>Iberis saxatilis</i>
Violeta	Violeta de bosque	<i>Viola alba</i>
Violeta	Violeta de pinar	<i>Viola willkommii</i>
Violeta	Violeta	<i>Viola suavis</i>
Corretjola	Corregüela menor	<i>Convolvulus arvensis</i>
Lletrera	Lechetreznà	<i>Euphorbia isatidifolia</i>
Camamilla, camamil·la, camamirla	Manzanilla amarga	<i>Santolina chamaecyparissus</i>
Olivarda	Olivarda	<i>Inula viscosa</i>
Bufalaga borrera	Pendejo	<i>Hormathophylla spinosa</i>
Lliri de bosc	Sello de Salomón	<i>Polygonatum odoratum</i>

BIBLIOGRAFIA

BALLESTER, G. & STÜBING, G. (1990): *La sierra del Carrascal de la Font Roja: Flora y vegetación. Nº1*, Colección Cuadernos de la Naturaleza. Caja de Ahorros Provincial de Alicante, Alicante.

BORONAT, J., LANCIS, C., FRESNEDA, M. & MANSANET, C.M. (1989): *Protección del medio físico de la Font Roja*. Instituto de Cultura Juan Gil-Albert. Diputación Provincial de Alicante, Alicante.

MANSANET, C.M. et al. (1982): *La Font Roja. Guía del Carrascal*. Ayuntamiento de Alcoy, Alcoy.

MATEO, G. & CRESPO, M. B. (1990): *Claves para la flora valenciana. Promoción de Cultura Valenciana (del Cenia al Segura) S.A.*, Valencia.

NEBOT, J.R. et al. (1993): *L'Alcoià i El Comtat. Guia natural, històrica i cultural*. Joyería-Rejería Nebot. Alcoi.

STÜBING, G. & PERIS, J. B. (1998): *Plantas silvestres de la Comunidad Valenciana*. Ediciones Jaguar S.A., Madrid.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.